

MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE

Proceedings of IV International Scientific and Practical Conference

Lviv, Ukraine

10-12 July 2022

Lviv, Ukraine

2022

105.	Підлужна І. А. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВЗАЄМОНАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	579
106.	Пономарьов О. С., Кіпенський А. В., Чеботарьов М. К., Харченко А. О. РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ТА ІНТЕЛІГЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ	581
107.	Попадич Б. Т. ТРАНСПРОФЕСІОНАЛІЗМ: ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	588
108.	Риженко М. В., Анісенко О. В. ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	595
109.	Ройко Л. Л. РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАГІСТРА – МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ	600
110.	Седлецька О. В. ПОРІВНЯЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ГРАФІЧНИХ СЕРЕДОВИЩ ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ ІНЖЕНЕРНИХ МЕРЕЖ	604
111.	Собко П. В. РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНІЧНОЇ ПРАЦІ	610
112.	Тамазликар Н. М. РОЗВИТОК ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ	615
113.	Тесленко С. О., Недавнія Т. О. ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІСТОРІЄЮ РІДНОГО КРАЮ	620
114.	Хамська Н. Б., Полянська К. С., Черіпко С. І., Уманська Ю. В. МОВА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НАЦІЇ ТА ОСОБИСТОСТІ	627
115.	Харківська А. А., Лунячек С. ВЕБ-САЙТ, ЯК ІНСТРУМЕНТ В ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	633
116.	Хроленко М. В. ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ: ДЕФІНІТИВНІ ПІДХОДИ	636
117.	Шатенко Є. С., Зайка О. В. ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСКРІЗНИХ ЗМІСТОВИХ ЛІНІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЦІ	642
118.	Шилько Ю. А., Назаренко І. В. РЕФЛЕКСИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	649
119.	Шкода О. О., Агалаков В. С. АДАПТАЦІЯ ОРГАНІЗМУ ДО ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ	654

МОВА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НАЦІЇ ТА ОСОБИСТОСТІ

Хамська Неліна Болеславівна,

к.п.н., доцент,

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського,

Полянська Катерина Степанівна,

викладач

Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

м. Вінниця, Україна,

Черіпко Сергій Іванович,

завідувач навчально-наукової лабораторії кафедри технологій управління

Навчально-науковий інститут неперервної освіти

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна,

Уманська Юлія Валеріївна,

аспірант

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

Вступ. Рідна мова – найважливіший засіб патріотичного виховання. Вона була і є важливою сферою впливу на національну свідомість молоді, ідентифікаційним кодом нації.

Основна мета вивчення української мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості. Одним із завдань є формування духовного світу людини, цілісних світоглядних уявлень.

Сучасне суспільство етнічно мозаїчне. У світі існує приблизно 3,5 тисяч етнічних спільнот. Різноманітність мов, неповторна своєрідність звичаїв, традицій, соціальних інститутів, ідей, цінностей, звичайно, ускладнюють взаєморозуміння й взаємодію між людьми. Загострення етнічних відносин вимагає їх ретельного дослідження в цілях напрацювання досвіду врегулювання цих проблем: передбачення та попередження конфліктних

ситуацій, і особливо, запобігання повної асиміляції та зникнення невеличких самотніх етнічних утворень.

Ціль дослідження. Мета дослідження полягає у спробі проаналізувати ідентифікаційну функцію мови та окреслити можливі шляхи виходу із сучасної кризи мовної самоідентичності особистості та нації в цілому.

Матеріали і методи. Серед науковців, що досліджують проблеми формування етнічної самосвідомості, механізми функціонування етносів, трансформації етнічних угруповань можна назвати таких зарубіжних фахівців, як Елізабет Тонкій, Меріон Макдоналд, Мелколм Чепмен, Джон Гатчінсон, Ентоні Д. Сміт, Пол Р. Брас, Томас Еріксен, а також російських та вітчизняних дослідників, що переймалися, чи й нині працюють над цими проблемами — Ю. Брамля, Л. Гумільова, С. Арутюнова, О. Проценко, В. Лісового, В. Школьніка, Г. Лозко, М. Шульгу, В. Скуратівського, С. Римаренка, В. Євтуха, В. Трощинського та інших.

Методологія дослідження базується на використанні загальнонаукових і специфічних методів, зокрема: аналізу та синтезу, індукції і дедукції, моделювання, систематизації та узагальнення.

Результати і обговорення. Впродовж останніх десятиріч в Україні відбулася глибока соціальна трансформація: утворилися нові економічні, соціально-політичні та духовні реалії, виникли нові елітні, масові та маргінальні субкультури, об'єднання людей, котрі відзначаються різним ступенем зближення чи відчуження. Власне актуальність нашої студії зумовлена цими об'єктивними процесами, зміною у світоглядних орієнтаціях сучасної особистості. Однією з найважливіших є проблема самоідентичності українського народу як єдиної нації зі своїм минулим, традиціями, єдиною територією. Саме від мовної та національної самоідентичності залежить соціокультурне оновлення українського суспільства.

Мова виконує функції у суспільстві, одна з них, ідентифікаційна, яка лише тоді буде виконувати своє призначення (консолідація нації, самоусвідомлення кожним себе як малої, але важливої її частини), коли ми

нарешті відкинемо своє постколоніальне минуле у вигляді національної меншовартості і зрозуміємо, що бути українцем так само престижно, як бути, наприклад, американцем чи англійцем. Звичайно, немало роль у цьому відіграють соціальні, економічні, освітні та політичні чинники. Проте вже сьогодні українці мають вирашені та неповторні риси національної вдачі, що гідно представляються на міжнародній арені. Наприклад, світ вже ідентифікує наших олімпійців саме як українців, незважаючи на те, що мало хто з них дає інтерв'ю мовою нашої держави. Також успішно виступають на міжнародній сцені наші співаки, і їх успіх у старій Європі є шаленим (гурт “ВВ”, “Океан Ельзи”, пісні Руслани). Цим пояснюється і спалах інтересу до сучасної україномовної пісні в молоді, яка захоплюється усім модним. Отже, популярний український співак водночас є не тільки носієм мови, а й її пропагандистом.

Досвід людства переконливо свідчить про те, що завдяки мові об'єднуються народи у нації та міцнішає держава. Якщо немає мови – немає нації. І навпаки, якщо мова використовується інтелектуальною чи духовною елітою народу, тоді вона стає авторитетною, перспективною та необхідною усім, а держава сильнішає. Сьогодні навіть англословні держави піклуються про свій мовний суверенітет, бо добре розуміють, що без мови держава втрачає ідеологічний, інформаційний та культурний суверенітет. С. Рудницький наголошував на великому значенні мови як ідентифікаційного чинника нації, ознаки етнонаціональної ідентичності. Він підкреслював, що без утвердження панівного становища української мови неможливе виживання українців як нації. “Без панування мови в державотворчому етносі на теренах даної держави національний характер останньої є фіктивним, а це перешкоджає вільному всебічному розвитку цього етносу” [6, 143].

Відродження української мови в часи незалежності та надання їй статусу державної фактично не завершені, бо досі стикаються із безліччю проблем. Тому й вплив мовного чинника на формування соціокультурної ідентичності окремої особистості не є таким простим. Як же потрібно діяти, щоб спростити

механізм цього впливу?

По-перше, пам'ятаємо, що завжди ефективно спрацьовує сила авторитету як владного, так й інтелектуального. Зокрема, Л. Булаховський вважав, що саме авторитет єдиної літературної мови, яка створювалася та впроваджувалася національною елітою, відіграв вирішальну роль при консолідації німців у націю в XIX-XX століттях [1]. Сучасний український філософ І. Пасько переконливо доводить, що формування західнослов'янських націй відбулося насамперед через підняття народної розмовної мови до рівня літературної та використання її у сферах науки, права, економіки, політики. І знову ж таки цю мову творила невелика кількість еліти [5]. Проте сила авторитету діє лише тоді, коли настрої широких мас суспільства сприяють цьому.

По-друге, рівень розвитку мови визначає рівень інтелекту людини. За В. Гумбальдтом, мова окреслює навколо народу, якому належить, коло, звідки людині дано вийти лише остільки, оскільки вона тут же вступає в коло іншої мови [2, 80]. Сьогодні усі мають розуміти, що знання рідної мови є одним із визначальних чинників утвердження української національної ідеї. Державна мова формує національну свідомість, відіграє вирішальну роль у становленні національної ідентичності.

Коли людина втрачає свою мову, вона втрачає і свій народ, бо це не тільки втрата ідентичності, це – денаціоналізація. Така людина позбавляється гідності, у неї відсутні ціннісні орієнтири та моральні табу. Комунікативна діяльність обов'язково наявна в соціокультурному просторі. Зокрема, А. Левченко акцентує на тому, що поняття “соціокультурний простір” вживається як таке, що підкреслює близькість і подібність того, що ми називаємо суспільством і культурою [4]. Тому процес соціокультурної самоідентичності в соціокультурному просторі завжди відбувається в межах визначеної культурно-мовної традиції, що склалася в певному соціумі й одночасно виходить за рамки цього соціуму в глобальний соціокультурний простір завдяки мові, втіленій в інформації, що репрезентує та ретранслює безліч цінностей, норм, рольових і поведінкових настанов, котрі значною мірою

впливають на цей процес.

При дослідженні мови як одного з чинників самоідентичності розрізняють *мову* як об'єктивно наявну систему мовних знаків і правил їхнього використання, що є джерелом цінностей, норм, правил, настанов, пріоритетних смаків та уподобань, які, власне, й виступають об'єктом соціокультурної самоідентичності, та *мовлення* як процес активного свідомого використання мовної системи при декларуванні цінностей, норм, пріоритетних смаків, що ідентифікуються як свої та при отриманні підтвердження декларованих цінностей шляхом реальної чи віртуальної комунікації [3].

У процесі соціокультурної самоідентичності виникає сукупність певних, властивих лише цій особистості чи нації, характерних ознак, а втрата ідентичності означає руйнування окремої особистості чи нації в цілому. Завдяки мовній самоідентичності людина може реалізувати потенціал свого внутрішнього “я”, пізнати та знайти себе. Нація, складаючись з таких особистостей, лише виграє.

Висновки. Отже, у становленні соціокультурної самоідентифікації окремої особистості та нації в цілому мова відіграє досить вагому роль. Щоб ситуація, котра існує сьогодні, покращилася, варто застосовувати використання певних чинників: розвиток громадянського демократичного суспільства, створення збалансованої мовної політики, створення таких умов, за яких соціальний статус і кар'єра будуть залежати від мовної компетенції, незважаючи на висоту рангу, ґрунтовна гуманітарна підготовка фахівців, припинення спекуляцій навколо “мовного питання”.

Список використаної літератури

1. Булаховський Л. А. Вибрані праці. – К.: Наукова думка, 1975. – Т.1. – 496 с.
2. Гумбольдт В. О различии строения человеческих языков и их влияния на духовное развитие человечества // Избранные труды по языкознанию. – М., 1984.
3. Кургузов А. О. Мова як засіб соціокультурної самоідентифікації

особистості в сучасному українському суспільстві // Автореф. дис. канд. філософ. наук: 09.00.03. – Запорізький державний університет. – Запоріжжя, 2004. – 19 с.

4. Левченко А. М. Методологічні причини взаємодії культури і масової комунікації // <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1562>.

5. Пасько І. Т. Національна ідея: варіанти на тлі європейської культури // Схід. – 2004. – № 3. – С. 3-10; № 4. – С. 3-11.

6. Рудницький С. Політична географія України / Упоряд. П. Штойко. – Б. М., 1998.